

УДК 687.01:687.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.35.21>

ХРОНОЛОГІЧНІ ВИМІРИ РОЗВИТКУ ПОКАЗІВ МОДИ

Дихнич Людмила Петрівна

кандидат історичних наук, професор кафедри фешн і шоу-бізнесу,
Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна,
e-mail: dl5020640@gmail.com, orcid: 0000-0003-1778-7551

Анотація. **Мета** статті – виявити основні етапи історії та розвитку показів моди, охарактеризувати їх у хронологічній послідовності.

Методологія. У дослідженні використано хронологічний, історичний, біографічний, аналітичний методи, а також метод систематизації, образно-стилістичного аналізу моделей колекцій дизайнерів і фотоматеріалів.

Результати. За результатами аналізу досвіду показів моди в історичній еволюції виокремлено дев'ять основних етапів їхнього розвитку: XVI–XVIII століття – демонстрація модних тенденцій за допомогою ляльки-пантори; 1858–1890-ті роки – поява моделі – демонстратора одягу, 1900–1940 роки – салонні покази в модних будинках дизайнерів і в закладах масового відвідування глядачів і клієнтів (місто Нью Йорк, Сполучені Штати Америки; місто Париж, Франція); 1945–1950-ті роки: повоєнні часи, відродження традицій високої моди (місто Париж, Франція, місто Флоренція, місто Мілан, Італія); 1960-ті роки: покази прет-а-порте; 1970-ті роки: створення об'єднаного Паризького тижня моди Haute Couture та prêt-à-porter під егідою Французької федерації моди; 1980-ті роки – у Лондоні (Велика Британія) розпочався тиждень моди; 1990-ті роки: доба супермоделей і розмаїття локацій; 2000-ні роки: розмаїття локацій, інтернет-технології та інстаграм.

Наукова новизна. Уперше в мистецтвознавчих дослідженнях з дизайну проаналізовано покази моди у хронологічній послідовності від другої половини XIX століття дотепер. Джерелами дослідження послуговували фотоматеріали з показів, наукові й аналітичні матеріали щодо творчості дизайнерів.

Практична значущість. Результати проведеного дослідження є підґрунтям для укладання монографій, навчальних посібників, курсів лекцій з історії дизайну й історії моделінгу.

Ключові слова: дизайн одягу, покази моди, модель – демонстратор одягу, презентація костюма, історія моди, історія дизайну.

ВСТУП

Більшість модних показів тривають менше двадцяти хвилин, але здатні перенести аудиторію в інший образний світ. Показ є інтенсивним проявом екстраординарного бачення дизайнера та постановника. Тижні моди розвивалися тривалий період, привносили фантазію і креативність, щоби запропонувати захопливий досвід сезон за сезоном, від приватних показів, що були ексклюзивними для преси, до дуже нечисленних відвідувачів до

того часу, коли ми могли отримати останні новини та подивитися покази моди наживо.

Модні покази стали соціальними та культурними заходами, на яких модельєри демонструють свої останні колекції. Найяскравіші тижні моди щорічно проходять у чотирьох столицях моди: Нью-Йорку, Лондоні, Мілані та Парижі. Окрім цього, у різних країнах світу проходить безліч помітних тижнів моди, зокрема в Києві, Львові, Бейруті, Берліні, Дубаї, Лос-Анджелесі, Мадриді, Монако, Римі,

Сан-Паулу, Шанхаї, Копенгагені, Сібію та Токіо.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Історія модних показів представлена здебільшого зарубіжними виданнями, зокрема ілюстрованим і наповненим інформацією про галузь виданням Г. Старк «Показ мод: історія, теорія та практика» 2018 р. [21]. Автор зосереджує увагу на контекстах модного показу та його значенні для брендів, дизайнерів, журналістів та інших, хто працює в індустрії моди. Розкрито особливості проведення показів мод, наголошено на важливості узгодження бачення концепції колекції до проведення кастингу моделей, налаштування за лаштунками, описано те, що відбувається в день показу, як використати його вплив.

У виданні «Показ мод: історія, гості та мистецтво. 300 визначних показів» куратор і модний аналітик Ієн Р. Вебб охоплює понад сім десятиліть і 300 показів, розповідає історію подіуму високої моди [24]. За допомогою колекції запрошень на покази мод автор розповідає про такі модні будинки, як Givenchy, Alexander McQueen, Kenzo, Yves Saint Laurent та інші.

Важливим аспектам історії показів присвячені статті таких фешн-аналітиків, як Т. Бланшар [3], Р. Яна [14], Е. Зак [26]; роль супермоделей у 1990-ті рр. й у наш час розкриває С. Д'Соуза [8]; історію модної фотозйомки виклав Ч. Меннінг [16]. Незважаючи на широке висвітлення показів моди в різних інформаційних джерелах, у мистецтвознавчих дослідженнях відсутнє наукове узагальнення еволюції показів моди, що зумовлює актуальність даного дослідження.

МЕТА

Мета дослідження – виявити основні етапи історії та розвитку показів моди, охарактеризувати їх у хронологічній послідовності.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

З метою систематизації історичного матеріалу та досліджень сучасних авторів доцільно виокремити етапи розвитку модних показів, охарактеризувати їх.

Період XVI–XVIII ст. – демонстрація модних тенденцій за допомогою ляльки-пандори (рис. 1).

Першими трансляторами модних тенденцій були ляльки-пандори у XVII ст. мода на ляльку стала поширюватися завдяки розвитку європейської торгівлі. Жінки прагнули мати пару ляльок, одну – Grande

Рис. 1. Fashion doll. Прибл. 1590 р. З колекції Королівської збройової палати (м. Стокгольм) [25]

Pandore, – одягнену у придворне вбрання, а іншу – Petit Pandore – у щоденний одяг [17]. Пандора була тим засобом, за допомогою якого можна було донести тенденції в кольорі, тканині та прикрасах до клієнтів і заможних людей європейських країн, які часто відвідували двори та потребували різноманітного гардероба відповідно до свого способу життя. Пандори дозволяли жінкам відчувати тканину та спостерігати деталі, у яких кравці створювали одяг. Нині про ці особливості костюма вони інформують дослідників історії моди.

1858–1890-ті рр. – поява моделі – демонстратора одягу (рис. 2).

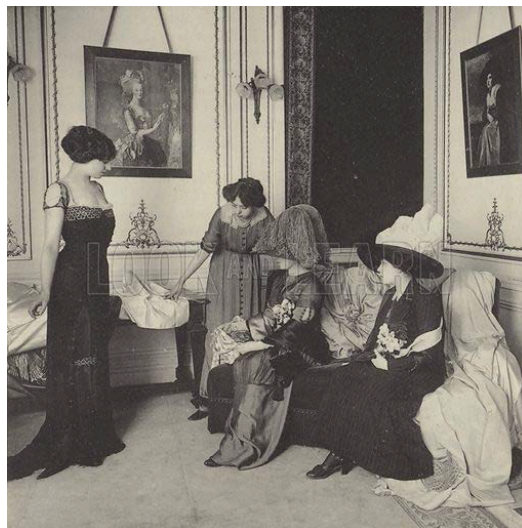

Рис. 2. Манекенниця демонструє сукню клієнткам будинку Ч. Ворта на вулиці Рю-де-ла-Пе, 17 (Париж, Франція), 1910 р. [19]

Законодавцем моди і показів Haute couture вважають Чарльза Фредеріка Ворта (1825–1895 рр.). Він був англійським дизайнером і працював у різних магазинах

галантереї в Лондоні, перш ніж у 1846 р. перейшов до фірми галантереї та одягу "Gagelin et Origez" у Парижі. Нова компанія швидко стала дуже популярною серед заможної еліти Європи, він розвинув тісні зв'язки із французьким королівським двором, зокрема з імператрицею Євгенією, а в 1860 р. він був призначений кутюр'є при французькому дворі.

Багато одягу й аксесуарів, пов'язаних із Worth, були майстерно вишиті за допомогою різних технік. На показі 1860-х рр. він представив ідею демонстрації колекцій на живих моделях. Саме з його ім'ям пов'язана поява манекенниць – демонстраторки одягу. Манекенниці знайомили з новими розробками як в ательє модельєра (рис. 2), так і під час показів. Як інші кутюр'є того часу, він представив свої колекції на іподромі «Лоншамп». Найкращі дизайнери того часу влаштовували «модні паради» для своїх найцінніших клієнтів. Моделі шикувалися в лінію, щоб продемонструвати речі, створені дизайнером. Чарльз Ворт помер у 1895 р., його бізнес був переданий його синам Гастону-Люсьєну Варту та Жану-Філіпу Варту. У 1950 р. компанія "Worth" перейшла під управління Maison Paquin, а в 1956 р. Worth закритий свій бізнес Haute couture [12].

1900–1940 рр. – салонні покази в модних будинках дизайнерів і в закладах масового відвідування глядачів і клієнтів.

М. Нью-Йорк (Сполучені Штати Америки)

Перший американський показ мод здійснили в 1903 р. брати Еріх у спеціалізованому магазині *Ehrich Brothers* у Нью-Йорку. Це

надало визнання компанії та сприяло започаткуванню масових показів мод у 1920-х рр.; усі дизайнери проводили покази окремо в готелях або в універмагах [3] (рис. 3).

У 1943 р. розпочалися тижні моди в Нью-Йорку: під егідою «Тижня преси» публіцист моди Елеонор Ламберт влаштувала покази в *Pierre Hotel* і *Plaza* (рис. 4). До того часу в американській моді домінували європейські дизайнери. Але через те, що американська преса не могла поїхати до Європи під час війни, це стало можливістю просування американських дизайнерів, зокрема «піонера» мінімалізму Нормана Норелла [3].

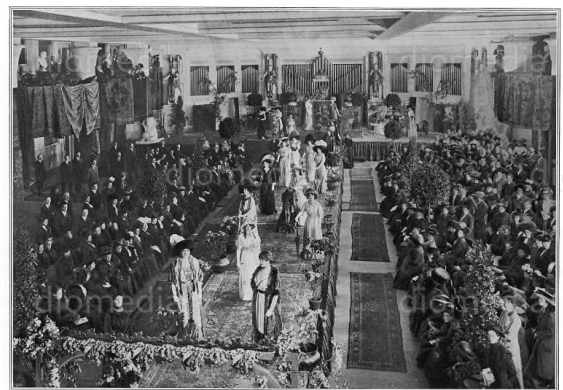

Рис. 3. Показ мод у магазині *Wanamaker* (м. Нью-Йорк, США), 1910 р. [10]

Новаторська концепція П. Пуаре передбачала не лише покази мод і подорожі

Рис. 4. *Press Week New York*, 1943 р. [20]

з показами до Англії і Америки (рис. 5), а й проведення паризьких світських балів, зокрема розкішного *La mille et deuxième nuit* [15].

Рис. 5. Поль Пуаре з манекенницями на вокзалі «Вікторія» (м. Лондон, Англія), 1924 р. [15]

У 1921 р., через п'ятдесят три роки після створення *Chambre Syndicale de la Haute Couture*, французька преса створила *L'Association de Protection des Industries Artistiques Saisonnières*, або PAIS, щоб захистити дизайн від кутюр від копіювання. Для захисту авторських прав дизайнерів їхні твори фотографували на моделі чи манекени спереду, ззаду та з боків і розміщували в каталогах [7].

У 1920-х рр. у Парижі розпочалася «золота ера» високої моди, особливо із творчістю впливових жінок, як-от Габріель Коко Шанель, Мадлен Віонне й Ельза Скіапареллі. У Парижі до війни клієнти відвідували закриті покази, які зазвичай проводилися в невеликих салонах, часто в будинках моди дизайнера, де він безпосередньо продавав вироби клієнту, який міг використати серію примірок протягом приблизно шести тижнів. У ті ранні часи, до появи головних подій, акцент робився на клієнта, а не на публічності. Фотографів на покази не пускали з метою уникнення копіювань моделей одягу, через це, на жаль, не маємо досить фотографій з показів цих років.

1945–1950-ті рр.: повоєнні часи, відродження традицій високої моди.

М. Париж (Франція)

Улітку 1944 р., невдовзі після звільнення Парижа, але в той час, коли в решті світу все ще вирувала війна, група французьких художників і дизайнерів утілила сміливий і творчий задум, щоб гарантувати, що Париж залишиться столицею високої моди в післявоєнному світі. У сина кутюр'є Ніни Річчі, Роберта, виникла ідея запросити будинки

моди створити мініатюрні версії своїх виробів, щоб продемонструвати свій потенціал без витрат цінних ресурсів. Показ став відомий як *Le Petit Théâtre de la Mode*, або «Мініатюрний театр моди» [11].

Le Petit Théâtre de la Mode був спробою відновити перевагу французьких дизайнерів і ексклюзивних суконь, виготовлених на замовлення, над стилем комфорту та неформальності, який розвивався під час війни. Роберт Річчі разом із Л. Лелонгом створили оригінальну схему, що повертається до практики XVIII ст. подавати світові моду за допомогою одягнених ляльок. План полягав у тому, щоб одягнути зменшені фігури у третину людського зросту, зроблені із дроту, з порцеляновими головами, в одяг, виготовлений понад п'ятдесятьма великими паризькими будинками моди, включаючи Крістобаля Баленсиагу, Жака Фата, Жана Пату й Ельзу Скіапареллі, які відчайдушно прагнуть відродити свої довоєнні статки. У той час Крістіан Діор працював на Люсьєна Лелонга. Деякі будинки, як-от Chanel, припинили роботу під час війни. Ляльки зі справжніми ювелірними виробами, розробленими Boucheron, Cartier і Van Cleef, і нижньою білизною, яку не можна було побачити, але яка була делікатно прошита, були одягнені на конструкції, створені дизайнерами Жаном Кокто та Крістіаном Бераром [11].

28 березня 1945 р. 200 манекенів у третину людського зросту зі зменшеними моделями будинків моди, як-от Balenciaga та Jeanne Lanvin, були показані в Луврі перед туром Європою. Наступного року з новим набором бездоганно зшитого одягу манекени показали в Америці. Це був свого роду показ мод, прагматичне рішення з обмеженими ресурсами [11]. На рис. 6 бачимо відтворені копії ляльок із цього показу Енн Сюржерс у декорі Вандомської площі Луїса Тушага, що зберігаються в колекції Музею мистецтв м. Мерігілл (Франція).

У 1945 р. *Chambre Syndicale de la Haute Couture* запровадила ще один набір правил для регулювання та визначення будинків високої моди. Відповідно до однієї з вимог у кожному сезоні Будинок високої моди повинен представляти паризькій пресі колекцію із принаймні 35 одиниць денного та вечірнього одягу. Другий критерій – наявність принаймні 20-ти співробітників, і кожен проєкт мав включати фурнітуру та бути виготовлений на замовлення для клієнтури. Наступні два рази на рік події будинків високої моди відповідно до нових вказівок, установлених *Chambre Syndicale de la Haute Couture*, розглядаються як перша пара тижнів моди в Парижі [23].

Рис. 6. Одяг на манекенах у третину людського зросту, у декорі Вандомської площі Луїса Тушага, деталь (відтворена Енн Сюргерс). Колекція Музею мистецтв м. Мерігілл (Франція) [1]

У 1947 р. Крістіан Діор став одним із перших дизайнерів, який дозволив фотографам задокументувати свою першу колекцію, яку Кармел Сноу, редактор *Harper's Bazaar*, гучно назвав *New look*. Його вишукані сукні й костюми переважно демонструвалися на подіумах у Парижі та Лондоні в повоєнні роки, але в 1955 р. він проводив показ у незвичному місці – готелі *Gleneagles* у м. Пертшир (Шотландія) (рис. 7). Колекцію Dior демонстрували на подіумі завдовжки 64 фути (20 метрів), спеціально встановленому в бальній залі готелю. Він перевіз вісім манекенниць (з них шість штатних) і 172 сукні вартістю приблизно 300 фунтів стерлінгів, кожну на приватному літаку, із Франції в Шотландію для вражаючої події. Показ у *Gleneagles* був одним із двох, які відбулися в Шотландії для «Друзів Франції» – благодійної організації, створеної в м. Глазго під час війни під головуванням лорда Інверклайда.

Рис. 7. Дефіле Крістіана Діора в готелі "Gleneagles" (м. Пертшир, Шотландія), 1955 р. [6]

Разом з аналогічним заходом у готелі *Central* у м. Глазго вони зібрали 4 000 фунтів стерлінгів на благодійність [6].

М. Флоренція, м. Мілан (Італія)

Італійські покази почалися у Флоренції на початку 1950-х рр., коли будинки моди з Рима, Турина, Мілана та Капрі, зокрема Сімонетта Вісконті, Шуберт і Еміліо Пуччі, демонстрували колекції у грандіозному білому залі *Sala Bianca* (рис. 8). До того як Мілан став столицею моди Італії (Мілан є єдиною столицею моди, яка не є столицею країни), модною сценою став Палаццо Пітті у Флоренції з подіумом, організованим 12 лютого 1951 р. італійським аристократом Джованні Баттістою Джорджіні. Він проводив покази мод у власній резиденції з дизайнерами Еміліо Пуччі та сестрами Фонтана, а потім у великому білому залі *Sala Bianca* в Палаццо Пітті. Італія вперше прийняла покупців від великих американських ритейлерів, як-от *Saks Fifth Avenue* і *Bergdorf Goodman*, а також журналістів і фотографів з усього світу [22].

Рис. 8. Показ моди у Флоренції, організований Дж.Б. Джорджіні. 1951 р. [19]

Покази Дж.Б. Джорджіні були спробою конкурувати з Парижем і відновити італійські текстильні, модні та ремісничі ательє після війни. Їх рекламували для американських редакторів із пропозицією приїхати після показів у Парижі; загалом сезон європейської моди потребував рейсу з Нью-Йорка на океанському лайнері. Гостей і закупників від магазинів перевозили з Рима до Флоренції та не лише забезпечували можливість зануритися у велич італійської моди, а й пригощали високими напоями, їжею [3].

Подія у Флоренції мала такий успіх, що спричинила величезну проблему із транспортом у місті. Через неможливість упоратися з напливом людей, що приїжджали з усього світу, було вирішено перенести покази мод до Мілана. У 1958 р. було засновано Camera Nazionale della Moda Italiana (Національна палата італійської моди), шоу перемістили із Флоренції до більш комерційного ділового центру Мілана. Будучи індустріальним містом, Мілан став ідеальним місцем для роботи багатьох італійських будинків моди; поблизу міста було багато виробничих підприємств. У 1970–1980-х рр. місто приймало багатьох відомих італійських дизайнерів, зокрема Міуччу Праду, Джорджіо Армані, Dolce & Gabbana, Джанні Версаче, які допомогли закріпити статус міста як столиці моди [10].

1960-ті рр.: покази прет-а-порте

Рис. 9. Ів Сен-Лоран і модель Улла біля магазину Rive Gauche у Парижі, 1966 р. [18]

Незважаючи на домінування кутюр'є, у 1960 р. група дизайнерів, до якої входили

також Марі-Луїза Карвен та Ніна Річчі, почали показувати свої колекції pret-a-porter (готового одягу) за два тижні до колекцій високої моди. У Парижі 19 вересня 1966 р. Ів Сен-Лоран відкрив бутик прет-а-порте під назвою "Saint Laurent Rive Gauche" (рис. 9) і таким чином став першим кутюр'є із власною дуже успішною лінією готового одягу у Франції [18].

Протягом 1960-х рр. більшість показів мод усе ще залишалися закритими. У своїй книзі "Catwalking" фотограф Кріс Мур згадує, що «тоді вони просто вважали нас шпигунами». У 1956 р. дизайнер-новатор Габі Агіон, яка заснувала Chloé, запросила пресу в Café de Flore у Сен-Жермені, щоб переглянути її першу колекцію. Це була неформальна презентація, яка перенесла моделі у повсякденну обстановку кафе, подалі від контрольованого середовища дизайнерського салону [3].

1970-ті рр.: створення об'єднаного Паризького тижня моди Haute Couture та prêt-à-porter під егідою Французької федерації моди

У Парижі велика кількість дизайнерів показували свої колекції двічі на рік, у зв'язку із цим у 1973 р. для координації показів була заснована Chambre Syndicale du Prêt-à-Porter des Couturiers et des Createurs de Mode (Французька федерація моди, або об'єднаний Синдикат кутюр'є і дизайнерів прет-а-порте), президентом якої був вибраний П'єр Берже. Перший визнаний Тиждень моди в Парижі під егідою Французької федерації моди відбувся 28 жовтня 1973 р. як організований об'єднаний показ високої моди та готового одягу жіночої та чоловічої моди. Ця подія під назвою «Битва за Версаль» була збором коштів у Версальському палаці для його відновлення. Сума, запланована на ремонт палацу, оцінюється в 60 мільйонів доларів США. Збір коштів було розпочато, оскільки французький уряд заявив, що не може впоратися з вартістю ремонту. Кураторами проєкту були засновниця Тижня преси в Нью-Йорку, нині відомого як Тиждень моди в Нью-Йорку, Елеонор Ламберт, та куратор Версаля Жеральд Ван дер Кемп. Реставрація та реконструкція охоплювали гардеробну Марії Антуанетти, дитячу ігрову кімнату Людовика XV і сходи, які почали будувати в 1722 р., але так і не були завершені [2].

Подія увійшла в історію моди як перший офіційний Тиждень моди в Парижі (рис. 10). Оголошений як змагання між п'ятьма французькими дизайнерами, Івом Сен-Лораном, Емануелем Унгаро, креативним директором Крістіана Діора Марком Боаном, П'єром Карденом і Юбером де Живанші, і п'ятьма американськими дизайнерами (Білл Бласс, Оскар де ла Рента, Енн Кляйн, Халстон і Стівен

Берроуз). План організаторів приніс досить вражаючі результати, оскільки був задуманий як змагання дизайнерів, де кожен намагався перевершити один одного: на показі Yves Saint-Laurent був представлений лімузин Bugatti, а Dior вибрав «гарбузову» карету в натуральну величину. Американське представництво було визнане кращим завдяки низці живих виступів Лайзи Міннеллі та Джоєфіні Бейкер [26]. У 1970-х рр. номінація прет-а-порте мала вищі позиції порівняно з високою модою, і подіум став новим середовищем для демонстрації колекцій дизайнерів.

Рис. 10. Показ мод під час благодійного проекту «Битва за Версаль». Париж, 1973 р. [26]

1980-ті рр. – у Лондоні розпочався тиждень моди

У цей період Лондон став відомим як столиця творчості. Вів'єн Вествуд із групою послідовників представила поєднання історично дослідженого одягу з культурою «панк». У 1981 р. вона разом із М. Маклареном влаштувала свій перший модний показ з піратських образів (рис. 11).

Рис. 11. Показ колекції «Пірати» В. Вествуд і М. Макларена. Лондон, 1981 р. [4]

У 1983 р. був заснований British Fashion Council, а в 1975 р. відбулося об'єднання British Designer Show і London Designer Collections, які організовували покази. Вони проходили в спеціально обладнаному павільйоні на авто-стоянці Інституту Співдружності [26].

1990-ті рр.: доба супермоделей та розмаїття локацій

У січні 1990 р. британський Vogue розмістив на своїй обкладинці п'ятьох моделей – Наомі Кемпбелл, Лінду Євангелісту, Крісті Терлінгтон, Тетяну Патіц і Сінді Кроуфорд (рис. 12). Згодом вони стануть відомими іменами таблоїдів, одержуватимуть вищі гонорари, ніж будь-які моделі в історії. Обкладинка мала підзаголовок «1990-ті: що далі?» і всього за кілька місяців у фешн-лексиконі ствердилося поняття «супермоделі». Ці демонстраторки одягу (пізніше включно з Кейт Мосс) визначили епоху моди та започаткували епоху моделі як знаменитості, створили архетип, за яким моделі можуть бути переконливими продавцями. Нині будь-який інфлюенсер, або попзірка, актор, який має угоду із брендом, по суті, працює за довідником супермоделі. Отже, у 1990-і рр. увага переключилася з показів і дизайнерів на моделі, а супермоделі набули популярності.

Рис. 12. Лінда Євангеліста, Сінді Кроуфорд, Наомі Кемпбелл і Крісті Терлінгтон на показі мод Versace в Мілані (Італія), 1991 р. [8]

Ознакою великої популярності дизайнера була здатність залучити натовп моди до колекції в найневідомішому місці. У 1989 р. бельгійський дизайнер Мартін Маржієла став одним із перших, хто цілковито проігнорував умовності показів мод (які тоді здебільшого проводилися в наметі у внутрішньому дворіку Музею Лувра, аж поки в 1993 р. не перемістилися до ряду спеціально побудованих театрів під Карусель дю Лувр). М. Маржієла вирішив провести показ на занедбаному дитячому

майданчику на околиці Парижа. Плану розсадження не було, місцеві жителі та їхні діти були запрошені подивитися. Моделі ходили вулицею, як зазвичай. Була створена основа для менш ієрархічного, більш демократичного підходу [3].

У 1996 р. показ Dante від Alexander McQueen відбувся в Hawksmoor's Christchurch у Spitalfields. Це стало знаковою миттю, коли визначили, що локація показу мод, атмосфера й обстановка стали не менш важливими, ніж одяг. Оформлення показу також було надзвичайно важливим для Джона Гальяно, особливо після його переїзду в Париж в 1993 р.

2000-і рр.: розмаїття локацій, інтернет-технології та інстаграм

У XXI ст. будинки моди представляють креативні покази в найрізноманітніших локаціях – на відкритому просторі – у мальовничих парках і в міському та заміському ландшафті, в історичних місцях серед архітектурних пам'яток, в інтер'єрах музеїв та інших визначних споруд. Дизайнери розуміють, що незвичні різноманітні локації створюють неперевершену атмосферу, додають унікальності та драматизму події.

Приклад такого показу – презентація колекції осінь – зима 2017 р. Карла Лагерфельда для Chanel (рис. 13). Дійство

Рис. 13. Chanel. Показ осінь – зима 2017 р. Париж [5]

відбувалося всередині величної архітектурної споруди у стилі Боз-ар, у Великому палаці Гран-Пале в Парижі, ліворуч від Єлисейських Полів. Визначний культурний і виставковий центр перетворили на стартовий майданчик, де гості сиділи біля підніжжя 35-метрової ракети – своєрідний декор, на тлі якого своєю сучасною колекцією Карл Лагерфельд запросив усіх у подорож до космосу. Дев'яносто моделей дефілювали у блискучих чоботях і пов'язках, вишитих бісером і кристалами. Палітрою сезону був чорний, білий, сірий

і сріблястий, з домішками червоного, бежевого та рожевого, підсвічених електричним синім або фіолетовим кольором, доповнений міріадами блискіток, переливчастими нитками, кришталевою вишивкою та металевим або бісерним плетінням. Кульмінація цієї уявної подорожі: запуск ракети на очах у гостей – як запрошення поглянути на речі з вищої перспективи [5].

Цифрові технології мали найбільший вплив на еволюцію показу мод (рис. 14). У 1998 р. австрійський дизайнер Гельмут Ланг одним із перших охопив інтернет і представив свій осінньо-зимовий показ онлайн. «У той час я відчув, що інтернет переросте в щось набагато більше, ніж можна собі уявити, тож подумав, що настав правильний момент, щоб кинути виклик нормі», – сказав він. У 2010 р. Олександр Макквін став першим дизайнером, який здійснив пряму трансляцію свого шоу *Plato's Atlantis*. Наступного року дизайнери на тижні моди в Нью-Йорку вже транслиували свої покази. Тепер більшість шоу можна дивитися в режимі реального часу, якщо не пряму трансляцію, то в Instagram. З появою соціальних мереж покази мод, мабуть, стали більш демократичними просторами [3].

Рис. 14. Фінал показу Tommy & Gigi, вересень 2016 р. [13]

Деякі дизайнери прагнуть залучити публіку і в реальному житті: у 2015 р. Рікардо Тіші за допомогою лотереї запросив публіку на свій показ Givenchy. На показ осінь – зима 2016 р. Tommy Hilfiger відкрив своє виставкове шоу *Tommy Pier* приблизно для 1 000 гостей, які могли отримати безкоштовні квитки онлайн. Вони також могли придбати частину колекції тут же, як частину тренду «побачити зараз, купити зараз», покликаною використати рекламу під час показу для продажу. Цей формат також запустив Burberry у вересні 2016 р., перетворивши свої покази на виставки, відкриті для публіки [3].

Отже, як демонструє сучасний досвід, середовище моди стало більш жорстким, комерційним простором, але від цього сама мода, дизайн одягу не втрачають своєї екстравагантності. Завдяки прямим трансляціям, безмежним можливостям для мобільних пристроїв, Instagram, швидкій реакції модних соціальних медіа масштаби показів моди стали набагато ширшими – тепер будь-хто може бачити покази, як вони відбуваються. Але незважаючи на все це, ніщо не замінить реального перебування там. Дефіле – це неповторний мультисенсорний досвід.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу досвіду показів моди в історичній еволюції можна виокремити дев'ять основних етапів їхнього розвитку:

- XVI–XVIII ст. – демонстрація модних тенденцій за допомогою ляльки-пандори;
- 1858–1890-ті рр. – поява моделі – демонстратора одягу;
- 1900–1940 рр. – салонні покази в модних будинках дизайнерів і в закладах масового відвідування глядачів і клієнтів, м. Нью-Йорк (Сполучені Штати Америки); м. Париж (Франція);
- 1945–1950-ті рр.: повоєнні часи, відродження традицій високої моди, м. Париж (Франція), м. Флоренція, м. Мілан (Італія);
- 1960-ті рр.: покази прет-а-порте;
- 1970-ті рр.: створення об'єднаного Паризького тижня моди Haute Couture та prêt-à-porter під егідою Французької федерації моди;
- 1980-ті рр. – у Лондоні (Велика Британія) розпочався тиждень моди;
- 1990-ті рр.: доба супермоделей і розмаїття локацій;
- 2000-і рр.: розмаїття локацій, інтернет-технології та інстаграм.

Важливість урахування і використання дизайнерами впливу модних показів на їхній соціальний і комерційний успіх пояснюється тим, що відносно невеликий проміжок часу (15–20 хвилин) дійства може втілити в життя бачення дизайнера щодо майбутньої тенденції та залишити незабутнє враження не лише в історії моди, а й у культурі. Відповідно до розвитку моди розвивалися й концепції модного показу – від найдавніших презентацій за допомогою ляльок-пандор і манекенів до проведення справжніх модних шоу і парадів за участю живих моделей, дефіле, створених завдяки креативності та творчому мисленню представників різних сегментів глобальної системи моди.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] About Théâtre de la Mode. URL: <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode>.
- [2] Banks A. Paris Fashion Week History. Highsnobiety. 2 July, 2015. Web. 29 Jan. 2016.
- [3] Blanchard T. The view from the front row: a history of the fashion show – photo essay. URL: <https://www.theguardian.com/fashion/2018/feb/15/the-view-from-the-front-row-a-history-of-the-fashion-show-photo-essay>.
- [4] Borelli-Persson L. Why the Swagger of Vivienne Westwood's 1981 Pirate Collection Resonates 40 Years On. URL: <https://www.vogue.com/article/the-pirate-look-in-fashion-1981-2021>.
- [5] Chanel airspace. URL: <https://www.chanel.com/ix/moda/news/2017/03/chanel-airspace-fall-winter-2017-18-ready-to-wear-collection.html>.
- [6] Christian Dior: The French designer who brought chic to Scotland. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-tayside-central-62807316>.
- [7] Di Boscio C. Timeline: The History of Haute Couture. The federation is organized of three chambres. The Chambre Syndicale de la Mode Feminine, the Chambre Syndicale de la Mode Masculine, and the Chambre Syndicale de la Haute Couture. These chambers aid in the organization of the Federation which in turn, aids in the Paris Fashion Week. *Eluxe Magazine*. 31 January 2015. Web. 5 February 2016.
- [8] D'Souza S. In an industry fixated on youth, why are 90s supermodels still so influential? URL: <https://www.theguardian.com/fashion/2023/aug/19/in-an-industry-fixated-on-youth-why-are-90s-supermodels-still-so-influential>.
- [9] Duplax G. 19th century, The first Fashion Show. URL: <https://runwaymagazines.com/19th-century-the-first-fashion-show/>.
- [10] Fashion Week History. URL: <https://maftmag.com/article/fashion-week-history>.
- [11] Granier-Weber M. Le Théâtre de la Mode (1945–1946). URL: <https://www.coupefileart.com/post/le-th%C3%A9%C3%A2tre-de-la-mode-1945-1946>.
- [12] House of Worth. URL: <https://trc-leiden.nl/trc-needles/organisations-and-movements/companies/house-of-worth>.
- [13] Idacavage S. Fashion History Lesson: The Evolution of Runway Shows. URL: <https://fashionista.com/2016/09/fashion-week-history>.
- [14] Jana R. A Brief History of Paris Fashion Week. URL: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/article/history-of-paris-fashion-week>.
- [15] Lesso R. Paul Poiret: Fashion's First Modernist. URL: <https://blog.fabrics-store.com/2019/12/26/paul-poiret-fashions-first-modernist/>.
- [16] Manning C. A Brief History of Fashion Runway Photography. URL: <https://www.shutterstock.com/blog/fashion-runway-photography-history>.
- [17] Pandora – or what happened before Vogue. URL: <https://historicalcostume.wordpress.com/2013/07/03/pandora-or-what-happened-before-vogue/>.
- [18] Ramzi L. A 1960s Fashion History Lesson: Mini Skirts, Mods, and The Birth of Boho. URL: <https://www.vogue.com/article/1960s-fashion-history-lesson>.

[19] Sales salon at Worth fashion house, Paris. URL: <https://www.lookandlearn.com/history-images/XE364248/Sales-salon-at-Worth-fashion-house-Paris>.

[20] Spivack E. New York Fashion Week, Past and Present. <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/new-york-fashion-week-past-and-present-29030652/>.

[21] Stark G. The Fashion Show: History, theory and practice. Bloomsbury Visual Arts, 2018. 216 p.

[22] The History of Fashion Week. URL: <https://glamobserver.com/the-history-of-fashion-week/>.

[23] The History of Haute Couture. *Harper's Bazaar*, UK. July 2014. № 10. Web. 1 February 2016.

[24] Webb Iain R. The Fashion Show: The stories, invites and art of 300 landmark shows. *Fecha de publicación*. 2022. 320 p.

[25] What S., Scola N. Slow fashion: pandora dolls and the history of fashion advertising. URL: <https://musingsmmst.blogspot.com/2021/02/slow-fashion-pandora-dolls-and-history.html>.

[26] Zak E. Everything you need to know about the history of fashion shows. URL: <https://www.vogue.co.uk/fashion/gallery/history-of-the-fashion-show>.

REFERENCES

[1] About Théâtre de la Mode (2024) [About Fashion Theater]. Retrieved from: <https://www.maryhillmuseum.org/inside/exhibitions/permanent-exhibitions/theatre-de-la-mode> [in French].

[2] Banks, A (2015). Paris Fashion Week History. *Highsnobiety*. 2 July, 2015. Web. 29 Jan. 2016 [in English].

[3] Blanchard, T. (2018). The view from the front row: a history of the fashion show – photo essay. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/fashion/2018/feb/15/the-view-from-the-front-row-a-history-of-the-fashion-show-photo-essay> [in English].

[4] Borelli-Persson, L. (2021). Why the Swagger of Vivienne Westwood's 1981 Pirate Collection Resonates 40 Years On. Retrieved from: <https://www.vogue.com/article/the-pirate-look-in-fashion-1981-2021> [in English].

[5] Chanel airspace (2017). Retrieved from: <https://www.chanel.com/ix/moda/news/2017/03/chanel-airspace-fall-winter-2017-18-ready-to-wear-collection.html> [in English].

[6] Christian Dior: The French designer who brought chic to Scotland (2022). Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-tayside-central-62807316> [in English].

[7] Di Boscio, C. (2015). Timeline: The History of Haute Couture. The federation is organized of three chambres. The Chambre Syndicale de la Mode Feminine, the Chambre Syndicale de la Mode Masculine, and the Chambre Syndicale de la Haute Couture. These chambers aid in the organization of the Federation which in turn, aids in the Paris Fashion Week. *Eluxe Magazine*. 31 January 2015. Web. 5 February 2016 [in English].

[8] D'Souza, S. (2023). In an industry fixated on youth, why are 90s supermodels still so influential? Retrieved from: <https://www.theguardian.com/fashion/2023/aug/19/in-an-industry-fixated-on-youth-why-are-90s-supermodels-still-so-influential> [in English].

[9] Duplaix, G. (2019). 19th century, The first Fashion Show. Retrieved from: <https://runwaymagazines.com/19th-century-the-first-fashion-show/> [in English].

[10] Fashion Week History (2019). Retrieved from: <https://maftmag.com/article/fashion-week-history> [in English].

[11] Granier-Weber, M. (2021). Le Théâtre de la Mode (1945–1946) [The Theatre of Fashion (1945–1946)]. Retrieved from: <https://www.coupefileart.com/post/le-th%C3%A9%C3%A2tre-de-la-mode-1945-1946> [in French].

[12] House of Worth (2016). Retrieved from: <https://trc-leiden.nl/trc-needles/organisations-and-movements/companies/house-of-worth> [in English].

[13] Idacavage, S. (2016). Fashion History Lesson: The Evolution of Runway Shows Retrieved from: <https://fashionista.com/2016/09/fashion-week-history> [in English].

[14] Jana, R. (2020). A Brief History of Paris Fashion Week. Retrieved from: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/article/history-of-paris-fashion-week> [in English].

[15] Lesso, R. (2019). Paul Poiret: Fashion's First Modernist. Retrieved from: <https://blog.fabrics-store.com/2019/12/26/paul-poiret-fashions-first-modernist/> [in English].

[16] Manning, C. (2023). A Brief History of Fashion Runway Photography. Retrieved from: <https://www.shutterstock.com/blog/fashion-runway-photography-history> [in English].

[17] Pandora – or what happened before Vogue (2013). Retrieved from: <https://historicalcostume.wordpress.com/2013/07/03/pandora-or-what-happened-before-vogue/> [in English].

[18] Ramzi, L. (2024). A 1960s Fashion History Lesson: Mini Skirts, Mods, and The Birth of Boho. Retrieved from: <https://www.vogue.com/article/1960s-fashion-history-lesson> [in English].

[19] Sales salon at Worth fashion house, Paris (2025). Retrieved from: <https://www.lookandlearn.com/history-images/XE364248/Sales-salon-at-Worth-fashion-house-Paris> [in English].

[20] Spivack, E. (2012). New York Fashion Week, Past and Present. Retrieved from: <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/new-york-fashion-week-past-and-present-29030652/> [in English].

[21] Stark, G. (2018). The Fashion Show: History, theory and practice. Bloomsbury Visual Arts. 216 p. [in English].

[22] The History of Fashion Week (2025). Retrieved from: <https://glamobserver.com/the-history-of-fashion-week/> [in English].

[23] The History of Haute Couture (2014). *Harper's Bazaar*, UK. № 10, July 2014. Web. 1 February 2016 [in English].

[24] Webb Iain, R. (2022). The Fashion Show: The stories, invites and art of 300 landmark shows. *Fecha de publicación*. 320 p. [in English].

[25] What, S., & Scola, N. (2021). Slow fashion: pandora dolls and the history of fashion advertising. Retrieved from: <https://musingsmmst.blogspot.com/2021/02/slow-fashion-pandora-dolls-and-history.html> [in English].

[26] Zak, E. (2020). Everything you need to know about the history of fashion shows. Retrieved from: <https://www.vogue.co.uk/fashion/gallery/history-of-the-fashion-show> [in English].

ABSTRACT

Dykhnych L. Chronological dimensions of the development of fashion shows

The purpose of the article is to identify the main stages of the history and development of fashion shows, to describe them in chronological order.

Methodology. The study uses chronological, historical, biographical, analytical methods, as well as the method of systematisation, figurative and stylistic analysis of models of designers' collections and photographic materials.

Results. Based on the results of the analysis of the experience of fashion shows in historical evolution, nine main stages of their development have been identified: Paris, France, Florence, Milan, Italy); 1960s: prêt-à-porter shows; 1970s: creation of the combined Paris Haute Couture and prêt-à-porter fashion week under the auspices of the French Fashion Federation; 1980s.: London Fashion Week was launched in London (UK); 1990s: the era of supermodels and a variety of locations; 2000s: a variety of locations, internet technologies and Instagram.

Scientific novelty. For the first time in art history research on design, fashion shows are analysed in chronological order from the second half of the nineteenth century to the present. The sources of the research were photographs from the shows, scientific and analytical materials on the work of designers.

Practical relevance. The results of the study are the basis for the compilation of monographs, textbooks, lecture courses on the history of design and the history of modelling.

Keywords: fashion design, fashion shows, model – demonstrator of clothes, presentation of a costume, history of fashion, history of design.

AUTHOR'S NOTE:

Dykhnych Ludmila, Candidate of Historical Sciences, Professor at the Department of Fashion and Show Business, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, e-mail: dl5020640@gmail.com, orcid: 0000-0003-1778-7551.

Стаття подана до редакції 28.02.2025 р.